

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԵՆՔԵՐՈՒՄ ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՇՄԱՆԴԱՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՁԱՁԱՓԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով «Քաղաքաշինության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 16-րդ հոդվածը և 10.1 հոդվածի 3-րդ կետի 5-րդ ենթակետը, «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 4-րդ հոդվածի 3-րդ մասը և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի սեպտեմբերի 28-ի N41 արձանագրային որոշման N2 հավելվածի 2.3 կետով.

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ՝

1. Հաստատել՝ գոյություն ունեցող հասարակական և արտադրական նշանակության շենքերում և շինություններում հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի պայմանների գնահատման ձևաչափը՝ համաձայն հավելվածի:
2. Սույն հրամանը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող 10-րդ օրը:

Ն. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԵՆՔԵՐՈՒՄ
 ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՇՄԱՆԴԱՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԱՏՁԵԼԻ
 ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿ**

/N ը/կ	Նվազագույն պահանջները	Հնարավոր է հարմարեցնել	Հնարավոր չէ հարմարեցնել	Հնարավոր է հարմարեցնել մասնակի
1	2	3	4	5
	1. Հողամասեր և փարածքներ			
1.	Հաշմանդամների համար նախատեսված թիկնաթոռ-սայլակներով հանդիպակաց շարժման դեպքում, երթևեկության ուղու լայնությունը՝ $\geq 1,8$ մ:			
2.	Հաշմանդամների թիկնաթոռ-սայլակներով երթևեկության ուղու երկայնական թեքությունը՝ $\leq 5\%$:			
3.	Շենքի մոտ և ստվերապատ տեղերում մայթից իջատեղեր սարքելու դեպքում ուղու երկայնական թեքությունը՝ $\leq 10\%$ ՝ 10 մ-ից ոչ ավելի տարածության վրա:			
4.	Երթևեկության ուղու լայնական թեքությունը՝ 1-2 %			
5.	Հետիոտն ուղիների եզրաքարերի բարձրությունը $\geq 0,05$ մ			
6.	Մայթերի երթևեկելի մասի հետ հատման տեղերում կողաքարի բարձրությունը $\leq 0,04$ մ			
7.	Հետիոտն երթևեկության ուղիներին հարակից եզրաքարերի բարձրությունների, շահագործվող սիզամարգերի և կանաչապատված հարթակների երկայնությամբ տեղադրված կողաքարերի բարձրությունների անկման չափը՝ $\leq 0,04$ մ:			
8.	Տեղամասում ստորգետնյա և վերգետնյա անցումների առկայության դեպքում՝ սարքավորված է թեքահարթակներով կամ վերամբարձ սարքվածքներով, եթե ԲՄԽ-երի համար հնարավոր չէ կազմակերպել գետներես անցում:			
9.	Հետիոտնային ուղիների ծածկույթի վրա նախազգուշական ֆունկցիա կատարող շոշափողական (տակտիլ) միջոցների տեղադիրքը տեղեկատվության օբյեկտից՝ վտանգավոր հատվածի սկզբից, շարժման ուղղության փոփոխումից, մուտքից և այլն՝ $\geq 0,8$ մ հեռավորության վրա:			
10.	Հետիոտնի ճանապարհների, մայթերի և թեքահարթակների համար որպես ծածկույթ չեն օգտագործվել ԲՄԽ-երի թիկնաթոռ-սայլակներով կամ հենակներով տեղաշարժվելուն խոչընդոտող լցովի կամ խոշորկառուցվածքային նյութեր:			
11.	Բետոնե սալերից ծածկույթները հարթ են, իսկ նրանց միջև կարանների լայնությունը՝ $\leq 0,015$:			
12.	ԲՄԽ-երի շարժման ուղիների վրա տեղադրված չեն կախովի ծխնիներով երկկողմանի գործող անթափանցիկ դռնակներ, պտտվող փեղկերով դռնակներ, ինչպես նաև տուրնիկետներ:			
13.	Ռելիեֆի անկման տեղերում բաց սանդուղքների համար սանդղամատի լայնությունը՝ $\geq 0,4$ մ:			

14.	Աստիճանների բարձրությունը՝ $\leq 0,12$ մ:			
15.	Արտաքին սանդուղքների բոլոր աստիճանները մեկ սանդղաբազկի սահմաններում միանման են ըստ հատակագծի ձևի, սանդղամատի լայնության և աստիճանների բարձրության չափսերի:			
16.	Արտաքին աստիճանների լայնական թեքությունը՝ 1-2 %			
17.	Սանդուղքները կրկնակված են թեքահարթակներով, (եթե դրա անհրաժեշտությունը կա՝ նաև բարձրանալու այլ միջոցներով):			
18.	Շենքերի, շինությունների պատերին կամ առանձին կոնստրուկցիաների վրա տեղադրված սարքավորանքները և սարքվածքները (փոստարկղերը, տաքսոֆոնների պատսպարանները, տեղեկատվական վահանները և այլն), ինչպես նաև շենքերի և շինությունների ելուստային մասերը և տարրերը չեն կրճատում անցման, ինչպես նաև թիկնաթոռ-սայլակի մանևրման և տեղաշարժման նորմավորվող տարածությունը:			
19.	Օբյեկտի ստորին եզրաշերտի հետիոտնային ճանապարհի մակարդակից 0,7 մինչև 2,1 մ բարձրության վրա գտնվելու դեպքում, ուղղաձիգ կոնստրուկցիայի հարթությունից դուրս է ելնում $\leq 0,1$ մ,			
20.	Օբյեկտի առանձին կանգնած հենարանի վրա տեղադրման դեպքում՝ $\leq 0,3$ մ:			
21.	Ելուստային չափսերի մեծացման դեպքում, այդ օբյեկտների տակի տարածությունը անհրաժեշտ է անջատել 0,05 մ բարձրությամբ եզրաքարերով, կամ $\geq 0,7$ մ բարձրությամբ ցանկապատով:			
22.	Տեղական թերություններով մարդկանց համար նախատեսված տաքսոֆոնները և այլ հատուկ սարքավորումները տեղակայված են հորիզոնական հարթության վրա ակոսավոր ծածկով կամ $\geq 0,4$ մ բարձրությամբ առանձին սալերի վրա, որոնց եզրը գտնվում է տեղադրված սարքավորանքից 0,7-0,8 մ հեռավորության վրա: Կախովի սարքավորանքի ձևերը և եզրերը պետք կլորացված են:			
23.	Մուտքը տարածք կամ տեղամաս սարքավորված է օբյեկտի վերաբերյալ հաշմանդամների համար մատչելի տեղեկատվության տարրերով:			
24.	Բաց անհատական ավտոկայանատեղերում հաշմանդամների ավտոտրանսպորտի համար հատկացված է ոչ պակաս քան 10% (առնվազն մեկ) տեղ՝ միջազգային պրակտիկայում ընդունված նշաններով նշանակված :			
25.	Հաշմանդամի անձնական ավտոտրանսպորտի համար հատկացված տեղերի հեռավորությունը հաշմանդամի համար մատչելի՝ մուտքի մոտից՝ ≤ 50 մ:			
26.	Հաշմանդամների ավտոմեքենաների կանգառման գոտու լայնությունը՝ $\geq 3,5$ մ :			
27.	Հաշմանդամներ փոխադրող հասարակական տրանսպորտի հատուկ միջոցների կանգառման հարթակների հեռավորությունը ԲՄԽ-երին մատչելի հասարակական շենքերի մուտքերից՝ ≤ 100 մ:			
2. Մուտքեր և երթևեկության ուղիներ				
1.	ԲՄԽ-երի համար հարմարեցված առնվազն մեկ մուտքի առկայություն՝ հողի մակերևույթից և ԲՄԽ-երին մատչելի			

	այդ շենքի հետ միացված յուրաքանչյուր ստորգետնյա կամ վերգետնյա անցումից:			
2.	Արտաքին սանդուղքների և թեքահարթակների վրա առկա են բռնածողեր:			
3.	Շենքի հիմնական մոտեցումներում սանդուղքների 2,5 մ և ավելի լայնության դեպքում լրացուցիչ բաժանիչ բռնածողերի առկայություն:			
4.	ԲՍԽ-երին մատչելի մուտքերի հարթակի շվաքարանի, ջրահեռացման, կախված տեղական կլիմայական պայմաններից նաև ջեռուցման առկայություն:			
5.	Մուտքային հարթակների և նախամուտքերի ծածկերի մակերեսները իրականացված են պինդ, թրջվելու դեպքում չսահող նյութից:			
6.	Մուտքային հարթակների և նախամուտքերի լայնական թեքությունը՝ 1-2 %			
7.	Նախամուտքերի և նախամուտք-անցախուցերի խորությունը՝ $\geq 1,8$ մ			
8.	Անցախուցերի կամ մուտքային հարթակների հատակում տեղադրված դրենաժային և ջրահավաք ցանցերը տեղադրված են համահարթ հատակի ծածկի մակերեսի նկատմամբ:			
9.	Դրանց անցքերի լուսանցքերի լայնությունը՝ $\leq 0,015$ մ:			
10.	Մուտքում հսկման առկայության դեպքում՝ հսկող սարքերը հարմարեցված են հաշմանդամների այն կարգերին, որոնց համար օբյեկտը պետք է մատչելի լինի:			
11.	Սենքերը, որտեղ կարող են գտնվել թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամները, տեղադրված են հողի մակերևույթին ամենամոտ մուտքի մակարդակի վրա, կամ սենքերի այլ տեղադրման դեպքում, շենքի բարձրությամբ բացի սանդուղքներից, առկա են նաև թեքահարթակներ, ամբարձիչ հենահարթակներ, վերելակներ կամ հաշմանդամների տեղափոխման այլ հարմարանքներ:			
12.	ԲՍԽ-երի տեղաշարժման ուղիները համապատասխանում են շենքից մարդկանց տարահանման ուղիներին ներկայացվող նորմատիվային պահանջներին:			
13.	Միջանցքներում, սենքերում, սրահներում երթևեկության ուղու բացարձակ լայնությունը թիկնաթոռ-սայլակի շարժման դեպքում, մի ուղղությամբ՝ $\geq 1,5$ մ			
14.	Միջանցքներում, սենքերում, սրահներում երթևեկության ուղու բացարձակ լայնությունը թիկնաթոռ-սայլակի հանդիպակաց շարժման դեպքում՝ $\geq 1,8$ մ			
15.	Սարքավորանքով և կահույքով սենքում անցման լայնությունը՝ $\geq 1,2$ մ			
16.	Պատշգամբների և խորշապատշգամբների լայնությունը առույս՝ $\geq 1,4$ մ			
17.	Այլ շենք տանող միջանցքի կամ անցումի լայնությունը՝ $\geq 2,0$ մ			
18.	Մոտեցումները տարբեր սարքավորանքներին և կահույքին՝ պետք է լինեն $\geq 0,9$ մ, թիկնաթոռ-սայլակի 90° շրջվելու անհրաժեշտության դեպքում՝ $\geq 1,2$ մ:			
19.	Հաշմանդամի թիկնաթոռ-սայլակով $90-180^\circ$ ինքնուրույն շրջադարձի գոտու տրամագիծը՝ $\geq 1,4$ մ:			
20.	Սեղանների, վաճառասեղանների և այլ սպասարկման տեղերի, պատի սարքերի, ապարատների և սարքավորումների մոտ հաշմանդամների համար նախատեսված ազատ տարածություն հատակագծում՝ $\geq 0,9 \times 1,5$ մ:			

21.	Թիկնաթոռ-սայլակի մանրերելու համար տարածության խորությունը դռան առջև՝ դուռը «դեպի դուրս» բացվելու դեպքում՝ 1,2 մ			
22.	Թիկնաթոռ-սայլակի մանրերելու համար տարածության խորությունը դռան առջև՝ դուռը «դեպի ներս» բացվելու դեպքում՝ $\geq 1,5$ մ, $\geq 1,5$ մ լայնության դեպքում:			
23.	Շենքի ներսում տեղադրվող կոնստրուկտիվ տարրերը և պատերի ու այլ ուղղաձիգ մակերևույթների վրա երթևեկության եզրաչափքային ուղիներում տեղադրվող սարքերը ունեն կլորացված եզրեր, հատակի մակարդակից 0,7 մ մինչև 2,0 մ բարձրության վրա դուրս գցված չեն 0,1 մ-ից ավելի:			
24.	Առանձին կանգնած հենարանով սարքերի, ցուցանակների տեղակայման դեպքում, դուրս են գցված՝ $\leq 0,3$ մ :			
25.	Բաց սանդուղքի սանդղաբազուկի և շենքի ներսում այլ կախված տարրերի տակ, որոնց չափերը ըստ բարձրության առկա 1,9 մ-ից պակաս են, առկա են արգելապատեր, ցանկապատեր և այլն:			
26.	Երթևեկության ուղիներում դռների բացվածքներից և սանդուղքներից ու թեքահարթակներից առաջ հատակի հատվածները 0,6 մ հեռավորության վրա, ինչպես նաև հաղորդաուղիների շրջադարձումից առաջ ունեն նախագգուշացնող ակոսավոր և (կամ) հակադրական գույներով ներկված մակերևույթ կամ լուսային փարոսիկներ:			
27.	ԲՄԽ-երին մատչելի սենքերում խավավոր գորգերի բարձրությունը (խավի բարձրության հաշվառումով)՝ $\leq 0,013$ մ:			
28.	Երթևեկության ուղիներում գորգային ծածկերը կիպ ամրակցված են:			
29.	Պատերում դռների և բացվածքների, ինչպես նաև սենքերից ու միջանցքից սանդղավանդակ տանող ելքերի լայնությունը՝ $\geq 0,9$ մ:			
30.	Բացվածքի շեպի խորության 1,0 մ-ից ավելի դեպքում, բացվածքի լայնությունը՝ $\geq 1,2$ մ-ից:			
31.	Դռների բացվածքները չունեն շեմ և հատակի բարձրությունների անկում, կամ շեմերի բարձրությունը կամ բարձրությունների անկումը՝ $\leq 0,025$ մ:			
32.	Հաշմանդամներին մատչելի արտաքին դռների փեղկերում հարկավոր նախատեսված են թափանցիկ և հարվածադիմացկուն նյութով լցված դիտարկային պանելներ, որոնց ստորին մասը հատակի մակարդակից՝ 0,3-0,9 մ սահմաններում է: Դռների փեղկերի ստորին մասերը հատակի մակարդակից $\geq 0,3$ մ ոչ պակաս բարձրությամբ պաշտպանված են հակահարվածային շերտով:			
33.	Թափանցիկ դռները և ցանկապատերը իրագործված են հարվածադիմացկուն նյութից: Դռների թափանցիկ փեղկերի վրա առկա է վառ հակադրական գույներով $\geq 0,1$ մ բարձրությամբ և $\geq 0,2$ մ լայնությամբ մակնշում, տեղադրված հետիոտնային ուղու մակերևույթից 1,2 մ ոչ ցածր և 1,5 մ ոչ բարձր մակարդակի վրա:			
34.	ԲՄԽ-երի երթևեկության ուղիներում տեղադրված չեն պտտվող դռներ և տուրնիկետներ :			
35.	ԲՄԽ-երի երթևեկության ուղիներում օգտագործված են միակողմանի գործողությամբ ծխնիներով դռներ՝ «բաց» և «փակ» դիրքերի ամրապնդիչներով: Օգտագործվել են նաև, որոնք ապահովում են 5 վրկ-ից ոչ պակաս տևողությամբ դռների ավտոմատ փակման կասեցումը:			
3. Սանդուղքներ և թեքահարթակներ				

1.	ԲՍԽ-երին մատչելի սանդղաբազուկների լայնությունը՝ $\geq 1,35$ մ :			
2.	Սանդղաբազուկների 2,5 մ և ավելի հաշվարկային լայնության դեպքում նախատեսված են լրացուցիչ բաժանիչ բռնածողեր:			
3.	Սանդղաբազկի սահմաններում գտնվող բոլոր աստիճանները ըստ սանդղամատի լայնության ու աստիճանի վերելքի բարձրության միևնույն երկրաչափության և չափերի են:			
4.	Սանդղուղքների սանդղամատի լայնությունը՝ $\geq 0,3$ մ, աստիճանների վերելքի բարձրությունը՝ $\leq 0,15$ մ, Սանդղուղքների թեքությունները՝ 1:2:			
5.	Հաշմանդամների և բնակչության այլ սակավաշարժուն խմբերի երթևեկության ուղիներում սանդղուղքների աստիճանները իրականացված են հոծ, հարթ, առանց ելուստների և խորդուբորդ մակերևույթով: Աստիճանի կողը ունի $\leq 0,05$ մ շառավղով կլորացում: Պատերին չհարվող աստիճանների կողեզերը ունեն $\geq 0,02$ մ բարձրությամբ կողիկներ:			
6.	Թեքահարթակի մեկ վերելքի (բազուկի) առավելագույն բարձրությունը նրա 8%-ից ոչ ավելի թեքության դեպքում չի գերազանցում 0,8 մ: Երթևեկության ուղիներում հատակների բարձրությունների 0,2 մ և պակաս անկման դեպքում, թեքահարթակի թեքությունը կազմում է մինչև 10%:			
7.	Միակողմանի երթևեկությամբ թեքահարթակի լայնությունը՝ $\geq 1,0$ մ, մնացած դեպքերում այն ընդունվում է երթևեկության գոտու լայնությանը համապատասխան:			
8.	Թեքահարթակի հորիզոնական հատվածի մասը ուղիղ գծով երթևեկության դեպքում կամ ոլորանի վրա ունի $\geq 1,5$ մ խորություն:			
9.	Թեքահարթակների կրող կոնստրուկցիաները իրականացված են R60 ոչ պակաս հրակայունության սահմանով չայրվող նյութերից,			
10.	Թեքահարթակների սենքերի պատող կոնստրուկցիաները իրականացված են՝ R120 ոչ պակաս հրակայունությամբ նյութերից:			
11.	Թեքահարթակների բազուկների երկայնական եզրերով, ինչպես նաև հորիզոնական մակերևույթների եզրաշերտի բարձրությունների 0,45 մ ավելի անկման դեպքում, նախատեսված են 0,05 մ ոչ պակաս բարձրությամբ կողիկներ, ոտքի կամ ձեռնափայտի սահումը կանխելու համար:			
12.	Բոլոր սանդղուղքների և թեքահարթակների երկու կողմերի երկայնքով, ինչպես նաև բարձրությունների 0,45 մ ավելի անկման դեպքում, տեղադրված են բռնածողերով պատնեշներ:			
13.	Թեքահարթակների բռնածողերը տեղադրված են 0,7 և 0,9 մ բարձրության վրա, սանդղուղքների մոտ - 0,9 մ բարձրության վրա:			
14.	Բազրիքների բռնածողերը սանդղուղքի ներքին կողմից իրականացված են չընդհատվող ամբողջ բարձրությամբ: Բռնածողերի ավարտվող մասերը սանդղաբազուկից կամ թեքահարթակի թեք մասից 0,3 մ երկար են:			
15.	Բազրիքների բռնածողերի վերին կամ բազուկի նկատմամբ արտաքին՝ կողային մակերևույթի վրա առկա են հարկերի ռելիեֆային նշանակումներ: Թվերի չափերը արված են ոչ պակաս, մ՝ լայնությունը - 0,01, բարձրությունը - 0,015, թվանշանի ռելիեֆի բարձրությունը՝ 0,002 մ ոչ պակաս:			

	4. Վերելակներ և ամբարձիչներ			
1.	Թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների կողմից հաճախվող այն սենքերը, որոնք գտնվում են շենքի հիմնական մուտքի առաջին հարկից վերև կամ ներքև, սարքավորված են ուղետար վերելակներով կամ ամբարձիչ հենահարթակներով:			
2.	Թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների համար նախատեսված վերելակի խցիկի ներքին չափերն են՝ լայնությունը՝ $\geq 1,1$ մ-ից, հորությունը՝ $\geq 1,4$ մ			
3.	Նկուղային կամ ցոկոլային հարկում հաշմանդամների համար վերելակի դռան առաջ նախատեսված է նախամուտք-անցախուց:			
4.	Գործող նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող տեղեկատվական լուսային և հնչունային ազդանշանումը նախատեսված է թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների համար յուրաքանչյուր վերելակի դռան մոտ:			
5.	Կիրառված են վերելակներ, որոնք սարքավորված են գործող նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխանող կառավարման համակարգերով և հակաձխային պաշտպանությամբ:			
6.	Ամբարձիչ հենահարթակների սարքավորումը հենաշարժային ապարատի խախտմամբ հաշմանդամների՝ այդ թվում՝ թիկնաթոռ-սայլակներով հաշմանդամների համար նախատեսված են գործող նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխան:			
7.	Ամբարձիչից ելքերը նախատեսված են այն հարկերի մակարդակներում, որտեղ կան հաշմանդամների բնակման կամ նրանց նպատակային հաճախման համար նախատեսված սենքեր:			
	5. Տարահանման ուղիներ			
1.	Հաշմանդամի գտնվելու սենքի փակուղի միջանցք ելնող դռան հեռավորությունը մինչև հարկից տարահանման ելքը՝ ≤ 15 մ:			
2.	Հաշմանդամների տեղերը հանդիսադահլիճներում տեղադրված են ինքնուրույն տարահանման ուղի դուրս եկող առանձին շարքերում՝ հանդիսատեսների մնացած մասի տարահանման ուղիների հետ չհատվող:			
3.	Սպորտային կառույցների և մարզահանդիսային շենքերի տրիբունաներում հենաշարժական ապարատի վնասվածքով հանդիսատեսների նստատեղերը նախատեսված են անմիջապես տրիբունայի ելքի հարակից գոտում:			
4.	Հասարակական սննդի օբյեկտների դահլիճներում հաշմանդամների նստատեղերը (սեղանները) տեղադրված են տարահանման ելքին մոտ, բայց ոչ միջանցիկ գոտում:			
5.	ԲՍԽ-երի կողմից օգտագործվող տարահանման ուղիների, 15 մարդուց ոչ ավելի տարողությամբ սենքերի դռների լայնությունը (առլույս)՝ $\geq 0,9$ մ:			
6.	ԲՍԽ-երի կողմից օգտագործվող տարահանման ուղիների բացվածքների և դռների մնացած դեպքերում, սենքերի ներսում անցումների լայնությունը (առլույս)՝ $\geq 1,2$ մ:			
7.	միջանցիկ պատշգամբների և խորշապատշգամբների լայնությունը (առլույս)՝ $\geq 1,5$ մ			
8.	տարահանման համար օգտագործվող միջանցքների, թեքահարթակների լայնությունը (առլույս)՝ $\geq 1,8$ մ			

9.	Արտաքին բաց մետաղական սանդուղքներով տարահանման ուղիներ նախատեսված չեն:			
10.	Վերակառուցվող շենքում կամ շինությունում վերին հարկերից տարահանման ուղի հանդիսացող թեքահարթակը անմիջապես կապված է դեպի դուրս տանող ելքի հետ՝ նախամուտքի միջոցով:			
11.	Տարահանման ուղիների կոնստրուկցիաները ԿՕ դասի են (հրդեհաանվտանգ):			
12.	Հրդեհաանվտանգ գոտու մակերեսը հարկում մնացած բոլոր հաշմանդամների համար նախատեսված է, ելնելով մեկ փրկվողի մանևրելու հնարավորության տեսակարար մակերեսից, մ2/մարդ. թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամին՝ 2,40 ուղեկցողի հետ թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամին՝ 2,65 ինքնուրույն տեղաշարժվող հաշմանդամ՝ 0,75 ուղեկցողի հետ տեղաշարժվող հաշմանդամ՝ 1,0			
13.	Հրդեհաանվտանգ գոտիները նախատեսված են ուղղաձիգ հաղորդակցուղիների մոտ կամ դրանք նախագծված են որպես ընդհանուր հանգույց՝ ելքով դեպի Չ1 տիպի չծխոտվող սանդղավանդակ կամ նույնանման պատող կոնստրուկցիաներով թեքահարթակի սենք:			
14.	Հրդեհաանվտանգ գոտին անջատված է այլ սենքերից և հարակից միջանցքներից հակահրդեհային միջնորմներով հրակայունության հետևյալ սահմաններով. պատերը REI-90, ծածկերը - REI-60, դռները և պատուհանները - 1-ին տիպի:			
15.	Հակահրդեհային գոտիների կոնստրուկցիաները պետք է ԿՕ դասի են (հրդեհաանվտանգ):			
16.	Հրդեհաանվտանգ գոտի տանող դռները իրականացված են հակահրդեհային ինքնափակվող փեղկերում՝ խտուցքով:			
17.	Հրդեհաանվտանգ գոտին չծխոտվող է:			
6. Ներքին սարքավորանք				
1.	Վտանգի վերաբերյալ տեղեկատվության և ազդանշանման միջոցների համակարգերը համալիր են և նախանշում են տեսողական, ծայնային և շոշափողական տեղեկատվություն բոլոր կարգի հաշմանդամների համար նախատեսված սենքերում (բացառությամբ թաց գործընթացներով սենքերից):			
2.	Տեղեկատվության միջոցները (այդ թվում նաև նշանները, խորհրդանիշները) միևնույն շրջանում, կազմակերպությունում տեղաբաշխված շենքերի և կառուցվածքների կոմպլեքսի սահմաններում նույնական են և համապատասխանում են գործող նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված նշաններին:			
3.	ԲՍԽ-երի հաճախելու կամ բնակվելու համար մատչելի գոտիների և սենքերի (հատկապես զանգվածային հաճախման տեղերում), ինչպես նաև մուտքի հանգույցների և երթևեկության ուղիների տեղեկատվական միջոցների համակարգը ապահովում է տեղեկատվության անխափանությունը, ժամանակին կողմնորոշումը և հաճախվող օբյեկտների ու վայրերի միանշանակ ճանաչումը:			
4.	Համակարգը նախատեսում է հնարավորություն տեղեկատվություն ստանալու՝ տրամադրվող			

	ծառայությունների տեսականու, գործառնային տարրերի տեղադրման և նշանակության, տարահանման ուղիների տեղադրման, արտակարգ իրավիճակներում վտանգի նախագգուշացնելու մասին:			
5.	Տեսողական տեղեկատվությունը տեղակայված է ցայտուն (կոնտրաստ) ֆոնի վրա, տեսողական հեռավորությանը համապատասխանող նշանների չափերով, և կապակցված է ինտերիերի գեղարվեստական լուծումների հետ:			
6.	ԲՍԽ-երին մատչելի սենքերի և հաղորդակցուղիների լուսավորումը հարկավոր է բարձրացված են մեկ աստիճանով՝ ՀՀՇՆ II-8.03 պահանջների համեմատ:			
7.	Լուսավորման անկումը հարևան սենքերի և գոտիների միջև՝ $\leq 1:4$:			
8.	ԲՍԽ-երի կողմից հաճախվող հասարակական շենքերի և շինությունների սենքերն ու գոտիները, ինչպես նաև հաշմանդամների աշխատատեղերով արտադրական սենքերը սարքավորված են հրդեհի ազդարարման համակարգին միացված սինխրոն (ծայնային և լուսային) ազդանշանումով:			
9.	Վթարային ծայնային ազդանշանման համար կիրառված են 30 վրկ ընթացքում 15 դԲԱ ծայնի մակարդակ ապահովող սարքեր՝ սենքում ծայնի առավելագույն մակարդակը 5 դԲԱ-ով բարձրանալու դեպքում:			
10.	Հասարակական շենքի նախասրահներում նախատեսված են ավտոմատ-հեռախոսի տիպի ծայնային տեղեկատվիչներ, որոնցով կարող են օգտվել տեսողության թերություններով հաճախորդները, ինչպես նաև տեքստոֆոններ՝ լսողության թերությունով հաճախորդների համար:			
11.	Շենքերի պարփակ տարածությունները (տարբեր գործառնական նշանակության սենքերը, զուգարանի խցիկը, վերելակը և այլն), ինչպես նաև վերելակային նախասրահները, ուր սակավաշարժուն, այդ թվում նաև լսողության թերությունով քաղաքացին, կարող է հայտնվել մենակ, սարքավորված են երկկողմանի կապով դիսպետչերի կամ հերթապահի հետ: (Մնացած դեպքերի համար՝ նախատեսված է զանգի կոճակ: Հասարակական զուգարանում էլեկտրական զանգը կամ տեղեկատուն միացված է հերթապահ սենյակին: Այդ սենքերում (խցիկներում) նախատեսված է վթարային լուսավորում:):			
12.	Դռները բացելու և փակելու սարքերը, հորիզոնական բռնածողերը, ինչպես նաև տարբեր սարքերի բռնակները, լծակները, փականները և տարբեր ապարատների կոճակները, առևտրի և տոմսերի ավտոմատների անցքերը և այլ սարքավորումները, որոնցից կարող են օգտվել շենքի ներսում գտնվող ԲՍԽ-երը, տեղադրված են հատակից 1,1 մ ոչ ավելի և 0,85 մ ոչ պակաս բարձրության վրա և սենքի կողապատից կամ այլ ուղղածիճ հարթությունից 0,4 մ ոչ պակաս հեռավորության վրա:			
13.	Սենքերում անջատիչները և վարդակները նախատեսված են հատակի մակարդակից 0,8 մ բարձրության վրա:			
14.	Շենքում (շենքերում) կիրառված են դռների այնպիսի բռնակներ, կողպեքներ, սողնակներ և դռները բացելու ու փակելու այլ սարքեր, որոնց ձևը թույլ են տալիս հաշմանդամին օգտվել դրանցից մեկ ձեռքով և չի պահանջի չափից դուրս ուժերի լարում կամ ձեռքի առավելագույն ոլորում դաստակում:			

15.	Շարժական դռների փեղկերի բռնակները տեղադրված են այնպես, որ դռները լրիվ բացված լինելու դեպքում բռնակները դյուրամատչելի են երկու կողմից:			
16.	Միջանցքի կամ սենքի անկյունում տեղակայված դռների բռնակները հեռավորությունը կողապատից՝ $\geq 0,6$ մ			
17.	ԲՍԽ-երի գտնվելու համար վտանգավոր է կամ կատեգորիկ թույլատրվող սենքերի (բոլերներում, օդափոխման խցերում, տրանսֆորմատորային հանգույցներում և այլն) մուտքի դռների վրա տեղադրված են փականներ, որոնք բացառում են ազատ մուտքը սենքի ներս: Այդ սենքերի դռների բռնակները ունեն շոշափելով ընկալվող տարբերիչ նշաններով կամ անհարթություններով մակերևույթ:			
18.	Շենքի ներսում սենքերի տեղեկատվության նշանակումները կրկնօրինակված են ռելիեֆային նշաններով և տեղադրված են դռան մոտ, բռնակի կողմից և ամրացված են 1,4-1,75 մ բարձրության վրա:			
19.	Հանդերձարաններում և զգեստապահարաններում համարակալումը իրականացված է ռելիեֆային և կոնտրաստ ֆոնի վրա:			
20.	Կիրառված նյութերը, հանդերձանքը, սարքավորումը, շինվածքները, սարքերը, որոնք օգտագործվում են հաշմանդամների կողմից, ունեն պետական սանիտարահակահամաճարակային ծառայության մարմինների հիգիենիկ հավաստագրեր (սերտիֆիկատներ):			
7. Սանիտարահիգիենիկ սենքեր				
1.	Հասարակական և արտադրական շենքերում տեղադրված հասարակական զուգարաններում, նախատեսված է առնվազն մեկ ունիվերսալ խցիկ՝ մատչելի բոլոր կարգերի քաղաքացիների համար:			
2.	50 մարդ և ավելի հաշվարկային թվաքանակի, կամ շենքում 60 րոպե և ավելի հաշվարկային տևողությունից գտնվելու դեպքում, նախատեսված է զուգարան ունիվերսալ խցիկով:			
3.	Շենքերում, որտեղ աշխատում են հաշմանդամներ, յուրաքանչյուր հարկում առկա են զուգարաններ, խցիկների ընդհանուր թվաքանակից առնվազն մեկը ունիվերսալ է:			
4.	Տեսողական թերություններով մարդկանց և թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների համար նախատեսված զուգարանների հեռավորությունը աշխատատեղից՝ ≤ 60 մ:			
5.	Հասարակական ցնցուղարաններում նախատեսված է առնվազն մեկ խցիկ՝ սարքավորված թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամի համար, որի առջև նախատեսված է թիկնաթոռ-սայլակի մոտեցումը ապահովող տարածություն:			
6.	Կազմակերպությունում աշխատող հենաշարժային ապարատի և տեսողական թերություններով հաշմանդամների համար անհրաժեշտ սանիտարահիգիենիկ սենքերում անկախ արտադրական պրոցեսների սանիտարական բնութագրումներից, 3 հաշմանդամի համար առկա է առնվազն 1 ունիվերսալ ցնցուղախցիկ, 7 հաշմանդամի համար՝ 1 լվացարան:			
7.	Նախատեսված են փակ ցնցուղախցիկներ դեպի դուրս բացվող դռներով մուտքով անմիջապես հանդերձարանից:			
8.	Հաշմանդամների համար նախատեսված լվացարանասենյակները տեղադրված են անմիջապես հանդերձարանային բլոկում կամ նրան հարակից:			

	Լվացարանների հաշվարկային քանակի 40%-ը տեղադրված է աշխատատեղերին մոտ:			
9.	Ընդհանուր օգտագործման զուգարանի ունիվերսալ խցիկ չափերը հատակագծում՝ $\geq 1,65$ մ լայնություն, $\geq 1,8$ մ խորություն: Խցիկում զուգարանակոնքի մոտ նախատեսված է տարածություն՝ թիկնաթոռ-սայլակը տեղադրելու համար, ինչպես նաև կախիչներ՝ հագուստի, հենակների և այլ պարագաների համար:			
10.	Բոլոր կարգի քաղաքացիների, այդ թվում՝ հաշմանդամների օգտվելու համար նախատեսված ունիվերսալ խցիկում կամ այլ սանիտարահիգիենիկ սենքերում, նախատեսված է անհրաժեշտության դեպքում բռնածողերի, մետաղածողերի, շրջվող կամ հետ ծալովի նստատեղի տեղադրման հնարավորություն:			
11.	Ցնցուղախցիկներ. փակ անցումով. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $1,8 \times 1,8$ մ			
12.	Ցնցուղախցիկներ. բաց և միջանցիկ անցումով կիսացնցուղային. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $1,2 \times 0,9$ մ			
13.	Կանանց անձնական հիգիենայի խցիկներ. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $1,8 \times 2,6$ մ			
14.	Զուգարանների խցիկներ. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $1,8 \times 1,65$ մ			
15.	Նստարաններ հանդերձարաններում. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $0,6 \times 0,8$ մ			
16.	Պահարաններ հանդերձարաններում՝ փողոցի և տնային հագուստի համար. հատակագծային չափսերը (մաքուր)՝ $0,4 \times 0,5$ մ			
17.	Սպորտային դահլիճների հանդերձարաններում թիկնաթոռ-սայլակով օգտվող հաշմանդամի հագուստի պահման անհատական պահարանները տեղադրված են ներքին հարկաշարքում, հատակից $1,3$ մ ոչ ավելի բարձրության վրա:			
18.	Տնային հագուստը բաց եղանակով պահելու դեպքում կախիչները հանդերձարաններում տեղադրված են նույն բարձրության վրա:			
19.	Կազմակերպությունների կենցաղային սենքերում անհատական պահարանները համատեղված են (փողոցի, տնային և աշխատանքային հագուստը պահելու համար):			
20.	Հանդերձարաններում շարքերի միջև անցումների լայնությունը փակ և բաց ցնցուղախցիկների, խմբային և առանձին լվացարանների, զուգարանների, միզարանների (պիսուարների), ընդունված է $\geq 1,8$ մ			
21.	Հանդերձարաններում շարքերի միջև անցումների լայնությունը նստարաններով հանդերձարանների պահարանների համար (հաշվի առնելով նստարանները)՝ $\geq 2,4$ մ			
22.	Հանդերձարաններում շարքերի միջև անցումների լայնությունը առանց նստարանների՝ $\geq 1,8$ մ			
23.	Կիրառված են լծակային կամ ճնշումային գործողությամբ կամ կառավարվող էլեկտրոնային համակարգերով ջրի փականներ:			
24.	Զուգարանակոնքում ջրի բաց թողման կարգավորիչը տեղադրված է խցիկի կողապատի վրա:			
	8. Հասարակական շենքերում հաճախորդների սպասարկման գոյիները			

1.	Հաճախորդների սպասարկման գոտում հաշմանդամների և բնակչության այլ սակավաշարժուն խմբերի համար նստատեղերը նախատեսված են կազմակերպության ընդհանուր տարողության կամ հաճախորդների հաշվարկային թվաքանակի 5%-ից ոչ պակաս, այդ թվում նաև շենքում ԲՍԽ-երին տրամադրվող մասնագիտացված սպասարկման գոտիներում:			
2.	Հաճախորդների սպասարկման մի քանի նույնական տեղերի (սարքերի, սարքվածքների) առկայության դեպքում, դրանց ընդհանուր քանակի 5%-ը, բայց ոչ պակաս մեկից, նախագծված են այնպես, որ հաշմանդամը կարողանա դրանցից օգտվել:			
3.	ԲՍԽ-երի համար մատչելի յուրաքանչյուր հարկում նախատեսված են 2-3 տեղանոց հանգստի գոտիներ, այդ թվում նաև թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների համար:			
4.	Թիկնաթոռ-սայլակով հաճախորդի հասանելիության գոտին գտնվում է հաճախորդից՝ դեպի կողքանց տեղակայման դեպքում - հատակի նիշից 1,4 մ ոչ բարձր և 0,3 մ ոչ ցածր, ճակատային մոտեցման դեպքում - հատակից 1,2 մ ոչ բարձր և 0,4 մ ոչ ցածր:			
5.	Անհատական օգտագործման սեղանների, վաճառասեղանների և սպասարկման այլ տեղերի մակերևույթը, որը օգտագործվում է թիկնաթոռ-սայլակով հաճախորդի կողմից, գտնվում է հատակի մակարդակից՝ $\leq 0,8$ մ բարձրության վրա:			
6.	Դահլիճներում հաշմանդամների համար նախատեսված տեղերը տեղակայված են նրանց համար մատչելի գոտում, և ապահովում են. - ցուցադրման, դիտահանդիսային, տեղեկատվական, երաժշտական ծրագրերի և նյութերի լիարժեք ընկալումը, - սննդի հարմարավետ ընդունումը (ճաշասրահներում կամ դահլիճներին կից կողասրահներում), - աշխատանքի համար օպտիմալ պայմանները (գրադարանների ընթերցասրահներում), - հանգիստը (սպասասրահներում):			
7.	Դահլիճային սենքերում երկուսից ոչ պակաս ապակենտրոնացված ելքեր հարմարեցված են ԲՍԽ-երի անցնելու համար:			
8.	800 և ավելի նստատեղ ունեցող հանդիսասրահներում թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների նստատեղերը տարակենտրոնացված են տարբեր գոտիներում՝ տեղադրված տարահանման ելքերի մոտ, մեկ տեղում երեքից ոչ ավելի տեղ:			
9.	Հանդիսասրահում հեռավորությունը հաշմանդամի գտնվելու ցանկացած վայրից մինչև միջանցք, նախասրահ, դուրս տանող տարահանման ելքեր կամ մարզահանդիսային դահլիճների տրիբունաների տարահանման ելանցքը (յուկը) հեռավորությունը՝ ≤ 40 մ: Անցումների լայնությունը՝ $\geq 0,9$:			
10.	Բեմահարթակի առջև կամ դահլիճի վերջում ելքատեղ-բացվածքի մոտ թիկնաթոռ-սայլակով հանդիսատեսների համար նախատեսված են ազատ հարթակներ՝ առույս լայնությունը՝ $\geq 1,8$ մ:			
11.	Ամֆիթատրոնով լսարաններում, հանդիսասրահներում և դասախոսությունների դահլիճներում թիկնաթոռ-սայլակով հանդիսատեսների նստատեղերի մոտ կամ այդ գոտիներում նախատեսված են անվտանգության			

	միջոցներ (պարիսպ, բուժերային գոտի, կողաշարվածք և այլն):			
12.	50 մարդուց ավելի տարողությամբ ֆիքսված նստատեղերով սարքավորված ամֆիթատրոնով լսարաններում, հանդիսասրահներում և դասախոսությունների սրահներում, անհրաժեշտ է թիկնաթոռների քանակի 4%-ից ոչ պակասում ներմոնտաժված են լսողության անհատական համակարգեր:			
13.	Լսողության թերություններով անձանց համար նախատեսված նստատեղերը տեղադրված են ձայնի աղբյուրից ≤ 10 մ հեռավորության վրա կամ սարքավորված են ձայնի ուժեղացման անհատական հատուկ սարքերով:			
14.	Ինդուկցիոն ուրվագիծ կամ այլ անհատական անլարային սարքերի օգտագործմամբ տեղերը տեղակայված են բեմահարթակի, ինչպես նաև սուրդոթարգմանչի լավ տեսողության գոտում:			
15.	Սպորտային կառույցների հանդերձարաններում հաշմանդամների համար նախատեսված են. - թիկնաթոռ-սայլակի պահելու տեղ, - անհատական խցիկներ (յուրաքանչյուրը ≥ 4 մ ² մակերեսով)՝ մեկ խցիկ միաժամանակ մարզվող թիկնաթոռ-սայլակից օգտվող երեք հաշմանդամի համար, - անհատական պահարաններ հագուստի համար (երկուսից ոչ պակաս) $\leq 1,7$ մ բարձրությամբ, այդ թվում նաև հենակների և պրոտեզների պահման համար, - ≥ 3 մ երկարությամբ, $\geq 0,7$ մ լայնությամբ և $\leq 0,5$ մ բարձրությամբ նստարան: Նստարանի շուրջը թիկնաթոռ-սայլակի անցնելու համար ապահովված է ազատ տարածություն: Կղզիացված նստարան տեղադրելու անհնարինության դեպքում որևէ պատի երկարությամբ նախատեսված է $0,6 \times 2,5$ մ ոչ պակաս չափսերով նստարան:			
16.	Հանդերձարաններին կից հանգստի սենյակում նախատեսված է յուրաքանչյուր միաժամանակ մարզվող թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամին լրացուցիչ $\geq 0,4$ մ ² մակերես, իսկ շոգեբաղնիքին կից հանգստի սենյակը ունի ≥ 20 մ ² մակերես:			
17.	Սննդի օբյեկտների դահլիճներում հաշմանդամների նստատեղերը (սեղանները) տեղադրված են ելքի մոտ, բայց ոչ անցումային գոտում:			
	9. Աշխատավայրերը			
1.	Հաշմանդամների աշխատատեղերը առողջության համար անվտանգ են և կազմակերպված են ռացիոնալ : Դրանք ունեն պետական սանիտարահակահամաճարակային մարմինների համապատասխան եզրակացություն:			
2.	Աշխատանքային գոտում (աշխատատեղի տարածությունում) կամ սենքում ապահովված է գործող նորմատիվ փաստաթղթերին համապատասխան միկրոկլիմային ներկայացված սանիտարահիգիենիկ պահանջների համալիր, ինչպես նաև հաշմանդամի հիվանդության տեսակից կախված լրացուցիչ պահանջների կատարումը:			
3.	Ծառայողական սենքերի մակերեսները ընդունվել են մեկ աշխատող թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամին տրամադրվող մակերեսի հաշվարկից. - գրասենյակային, ադմինիստրատիվ և օֆիսային սենքերում՝ $\geq 5,65$ մ ² , - կոնստրուկտորական բյուրոներում՝ $\geq 7,65$ մ ² ,			

4.	Հենաշարժային ապարատի վնասվածքով և տեսողության թերությունով հաշմանդամների համար նախատեսված աշխատատեղի հեռավորությունները զուգարաններից, ծխարաններից, տաքանալու կամ հովանալու, կիսացնցուղների և խմելու ջրի սարքվածքների տեղադրման սենքերից՝ - շենքերի սահմաններում ≤ 60 մ, - հիմնարկի, կազմակերպության տարածքի սահմաններում ≤ 150 մ:			
5.	Այն դեպքում, երբ թիկնաթոռ-սայլակով հաշմանդամների համար բարդություն է առաջացնում հասարակական սննդի վայրին մոտենալը, կազմակերպությունում լրացուցիչ նախատեսված է սննդի ընդունման սենյակ՝ յուրաքանչյուր հաշմանդամին հասնող $1,65 \text{ մ}^2$, $\geq 12 \text{ մ}^2$ մակերեսով:			

Ծանոթություն: Աղյուսակի առաջին սյունակում նշված պահանջներին համապատասխանությունը նշվում է (+) նշանով՝ համապատասխան սյունակի տակ, իսկ տվյալ օբյեկտում նշված պահանջի բացակայությունը տողի ուղղությամբ նշվում է (-) նշաններով: